

KOPĒJĀ ZIVSAIMNIECĪBAS POLITIKA: AIZSĀKUMI UN ATTĪSTĪBA

Kopējā zivsaimniecības politika (KZP) pirmo reizi tika formulēta Romas līgumā. Sākotnēji tā bija piesaistīta kopējai lauksaimniecības politikai, tomēr laika gaitā tā ieguva arvien lielāku neatkarību. KZP galvenais mērķis pēc 2002. gada reformas ir nodrošināt zvejas resursu ilgtspējīgu izmantošanu un garantēt zvejniekiem stabilus ienākumus un darbvietas. Vairākas KZP izmaiņas tika ieviestas ar Lisabonas līgumu. 2013. gadā Padome un Parlaments vienojās par jauno KZP, lai ilgtermiņā nodrošinātu zvejas un akvakultūras darbību ekoloģisko, ekonomisko un sociālo ilgtspēju.

JURIDISKAIS PAMATS

Līguma par Eiropas Savienības darbību (LESD) 38.–43. pants.

Ar LESD tika ieviesti daži jauninājumi attiecībā uz Parlamenta līdzdalību KZP tiesību aktu izstrādē. Svarīgākās izmaiņas bija tādas, ka tagad tiesību aktus, kas ir vajadzīgi KZP mērķu īstenošanai, pieņem saskaņā ar parasto likumdošanas procedūru (kādreizējā koplēmuma procedūra), tādējādi padarot Parlamentu par līdzvērtīgu partneri likumdošanas procesā. Tomēr šādus tiesību aktus drīkst pieņemt vienīgi Padome, pamatojoties uz Komisijas priekšlikumu.

Lisabonas līgums paredz, ka starptautiskie zvejas nolīgumi ir jāratificē Padomei pēc tam, kad tā ir saņēmusi Parlamenta piekrišanu.

MĒRĶI

Zvejas resursi ir dabisks, atjaunojams, kopējs kustamais īpašums, kas ir daļa no mūsu kopējā mantojuma. Zivsaimniecība ir kopēja politika ar kopējiem noteikumiem, kurus pieņem ES līmenī un piemēro visām dalībvalstīm. KZP sākotnējie mērķi bija zivju krājumu saglabāšana, jūras vides aizsardzība, ES zvejas flotes ekonomiskās dzīvotspējas nodrošināšana, kā arī patērētāju nodrošināšana ar kvalitatīvu pārtiku. Papildus šiem mērķiem ar 2002. gada reformu tika noteikts mērķis attiecībā uz ūdeņu dzīvo resursu ekoloģiski, ekonomiski un sociāli ilgtspējīgu izmantošanu līdzsvarotā veidā. Reformā arī tika precizēts, ka ilgtspējai ir jābalstās uz uzticamiem zinātniskiem atzinumiem un piesardzības principu.

SASNIEGUMI

A. Vispārīga informācija

KZP sākotnēji bija daļa no kopējās lauksaimniecības politikas, bet Kopienas attīstības gaitā līdz ar ekskluzīvo ekonomikas zonu (EEZ) ieviešanu dalībvalstīs 1970. gadā un tādu jaunu dalībvalstu pievienošanos, kurām bija apjomīgas zvejas flotes, tā pakāpeniski izveidojās par atsevišķu vienību. Līdz ar šādu notikumu attīstību Kopienai nācās risināt tādas specifiskas zivsaimniecības nozares problēmas kā piekļuve kopējiem resursiem, krājumu saglabāšana, strukturālu pasākumu piemērošana zvejas flotei un starptautiskās attiecības saistībā ar zvejniecību.

1. Sākums

Tikai 1970. gadā Padome pieņēma tiesību aktus, lai izveidotu zivsaimniecības produktu tirgu kopīgu organizāciju un ieviestu Kopienas zivsaimniecības nozares struktūrpolitiku.

2. Agrīnā izstrāde

Jautājums par zivsaimniecības nozari būtiski ietekmēja sarunas par Apvienotās Karalistes, Īrijas un Dānijas pievienošanos Eiropas Ekonomikas kopienai (EEK) 1972. gadā. To rezultātā tika panākta atkāpšanās no pamatprincipa, proti, brīvas piekļuves jūrai. Valsts ekskluzīvo piekrastes zvejas tiesību zona teritoriālajos ūdeņos 12 jūras jūdžu attālumā no krasta tika paplašināta, iekļaujot EEZ, kas šādā gadījumā var sniegties līdz pat 200 jūras jūdzēm no krasta. Dalībvalstis piekrita uzticēt savu zvejas resursu pārvaldību Eiropas Kopienai.

3. KZP regulas un reformas

a. 1983. gada regula

Pēc sarunām vairāku gadu garumā Padome 1983. gadā pieņēma Regulu (EEK) Nr. 170/83, ar kuru izveidoja jaunas paaudzes KZP, kas paredzēja EEZ saistības, formulēja relatīvas stabilitātes jēdzienu un noteica uz kopējām pieļaujamām nozvejām un kvotām balstītus zvejas resursu saglabāšanas pārvaldības pasākumus. Kopš 1983. gada kopējā zivsaimniecības politikā ir nācies veikt izmaiņas saistībā ar Grenlandes izstāšanos no Kopienas 1985. gadā, Spānijas un Portugāles pievienošanos 1986. gadā un Vācijas apvienošanos 1990. gadā. Šie trīs notikumi ietekmēja Kopienas flotes lielumu, struktūru un nozvejas iespējas.

b. 1992. gada regula

1992. gadā pieņemtā Regula (EEK) Nr. 3760/92, kurā ietverti nosacījumi par zivsaimniecības politiku līdz 2002. gadam, bija mēģinājums novērst būtiskās atšķirības starp flotes jaudu un nozvejas iespējām. Tajā tika paredzēts risinājums samazināt Kopienas floti, kā arī atvieglot sociālo ietekmi, izmantojot strukturālos pasākumus. Regulā tika ieviests jauns jēdziens “zvejas piepūle” ar nolūku atjaunot un saglabāt līdzsvaru starp pieejamajiem resursiem un zvejas darbībām. Regulā tika paredzēta piekļuve resursiem, izmantojot efektīvu licencēšanas sistēmu.

c. 2002. gada reforma

Ar Regulu (EEK) Nr. 3760/92 ieviestie pasākumi nebija pietiekami efektīvi, lai novērstu pārzveju, un daudzi zvejas krājumi turpināja samazināties vēl straujāk. Kritiskā situācija šajā jomā noveda pie reformas, ko izstrādāja trijās regulās, kuras Padome pieņēma 2002. gada decembrī un kuras stājās spēkā 2003. gada 1. janvārī:

- Padomes Regula (EK) Nr. 2371/2002 (2002. gada 20. decembris) par zivsaimniecības resursu saglabāšanu un ilgtspējīgu izmantošanu saskaņā ar kopējo zivsaimniecības politiku (ar ko atceļ Regulu (EEK) Nr. 3760/92 un Regulu (EEK) Nr. 101/76);
- Padomes Regula (EK) Nr. 2369/2002 (2002. gada 20. decembris), ar kuru groza Regulu (EK) Nr. 2792/1999, ar ko paredz sīki izstrādātus noteikumus un kārtību attiecībā uz Kopienas struktūrpalīdzību zivsaimniecības nozarē (ar ko groza Padomes Regulu (EK) Nr. 2792/1999);
- Regula (EK) Nr. 2370/2002 (2002. gada 20. decembris), ar ko ievieš Kopienas ārkārtas pasākumu par zvejas kuģu nodošanu metāllūžņos.

Galvenais 2002. gada reformas mērķis bija panākt zivsaimniecības nozares ilgtspējīgu attīstību, nodrošinot stabilus ienākumus un darbvietas zvejniekiem un piegādi patērētājiem, vienlaikus saglabājot jūras ekosistēmu trauslo līdzsvaru. Ar šo reformu tika ieviesta ilgtermiņa pieeja zivsaimniecības pārvaldībai, tostarp ārkārtas pasākumu izstrāde, paredzot daudzgadu atjaunošanas plānus tiem krājumiem, kas atrodas ārpus drošām bioloģiskām robežām, un daudzgadu pārvaldības plānus citiem krājumiem.

Lai ieviestu efektīvāku, pārredzamāku un godīgāku uzraudzību, Vigo (Spānija) tika izveidota Eiropas Zivsaimniecības kontroles aģentūra (*EFCA*).

Ar 2002. gada reformu zvejniekiem tika piešķirta lielāka ietekme to lēmumu pieņemšanā, kas skar viņus, šim nolūkam izveidojot reģionālās konsultatīvās padomes, kurās piedalās zvejnieki, zinātniskie eksperti, citu ar zvejniecību un akvakultūru saistītu nozaru pārstāvji, kā arī reģionālo un valsts varas iestāžu un vides un patērētāju aizsardzības grupu pārstāvji.

KZP 2013. GADA REFORMA

2002. gada reforma īstermiņā neattaisnoja uz to liktās cerības, jo daži krājumi turpināja samazināties vēl vairāk. Tā vienlaikus izgaismoja līdz šim nepamanītas problēmas, piemēram, zivju izmetumus.

Komisija 2009. gadā sāka KZP reformas publisku apspriešanu, lai tajā varētu integrēt jaunus principus, pēc kuriem ES zivsaimniecībā būtu jāvadās 21. gadsimtā. Pēc ilgām apspriedēm Padomē – un pirmoreiz arī Parlamentā – 2013. gada 1. maijā tika panākta vienošanās par jaunu zivsaimniecības režīmu, kas balstījās uz trim pīlāriem:

- jauno KZP (Regula (ES) Nr. 1380/2013);
- zvejas un akvakultūras produktu tirgu kopīgo organizāciju (Regula (ES) Nr. 1379/2013);
- jauno Eiropas Jūrlietu un zivsaimniecības fondu (Regula (ES) Nr. 508/2014).

Jaunajai KZP ir jānodrošina, ka zvejniecības un akvakultūras nozaru darbība ilgtermiņā ir ekoloģiski ilgtspējīga un tiek pārvaldīta tā, lai īstenotu mērķus par labvēlīgu ietekmi uz ekonomikas, sociālās un nodarbinātības jomu. Visnozīmīgākie punkti ir šādi:

- Uz ekosistēmu balstīts daudzgadu pārvaldības režīms, lai pastiprinātu daudzgadu plānu lomu, kas tiem tika piešķirta iepriekšējās reformās, kā arī lai ES ģeogrāfisko teritoriju reģionālajā sistēmā ieviestu vairāk uz ekosistēmām balstītu pieeju, kas ietvertu vairākām sugām paredzētus plānus un zvejniecības plānus.
- Maksimālais ilgtspējīgas ieguves apjoms: ņemot vērā starptautiskās saistības, piemēram, tās, kas panāktas 2002. gada Johannesburgas augstākā līmeņa sanāksmē par ilgtspējīgu attīstību, jaunajā KZP maksimālais ilgtspējīgas ieguves apjoms ir noteikts par visu zivsaimniecību galveno mērķi. Vēlākais līdz 2022. gadam zivju mirstība tiks noteikta *FMSY* (attiecīgā krājuma zvejas izraisītas zivju mirstības maksimālais īpatsvars, ko izmanto, lai aprēķinātu attiecīgā krājuma *MSY*) līmenī.
- Izmetumu aizliegums: ar jauno reformu tiks likvidēta viena no nepieņemamākajām praksēm, ko ierasti izmanto ES zivsaimniecības. Regulēto sugu izmetumi tiks pakāpeniski likvidēti un līdztekus tiks ieviesti atbalsta pasākumi, lai šo aizliegumu īstenotu. Kopš 2019. gada izmetumu politika tiek īstenota visās ES zivsaimniecībās.
- Flotes jaudas ziņā jaunā KZP paredz dalībvalstīm nacionālajos plānos pielāgot savas zvejas jaudu tā, lai tā būtu atbilstīga to zvejas iespējām. Jaunajā KZP īpaša loma ir mazapjoma zvejai. Tradicionālajām zvejas flotēm paredzētā ekskluzīvā zona 12 jūras jūdžu attālumā tiks saglabāta līdz 2022. gadam.
- Regula (ES) 2017/2403^[1], ar ko paredz noteikumus par ES zvejas flotes darbībām trešās valstīs un starptautiskos ūdeņos, tika izstrādāta, ņemot vērā ES ārējo attiecību kontekstu un ES politikas principus. Noteikumi par zvejošanu šajos ūdeņos ir saistīti ar ilgtspējīgas zivsaimniecības partnerattiecību nolīgumiem un ES dalību reģionālajās zvejniecības pārvaldības organizācijās.
- Ilgtspējīgas akvakultūras mērķis ir nacionālajos plānos palielināt ieguves apjomu, lai apgādātu ES zivju tirgu, un veicināt izaugsmi piekrastes un lauku apvidos.
- Jaunās saistības prasa, lai dalībvalstis pastiprinātu zinātnes lomu, paplašinot datu vākšanu un informācijas apmaiņu par krājumiem, flotēm un zvejas darbību ietekmi.
- Decentralizētas pārvaldības izveide, ar ko tuvina lēmumu pieņemšanas procedūru zvejas vietām: ES likumdevēji izveido vispārīgo regulējumu, savukārt dalībvalstis izstrādā īstenošanas noteikumus un sadarbojas reģionālajā līmenī.
- Pašreizējais Padomes Regulā (EK) Nr. 850/98 iekļautais tehnisko pasākumu kopums veido sarežģītu un neviendabīgu noteikumu sistēmu, kas šobrīd tiek pārskatīta, lai jaunajai KZP nodrošinātu jaunu tehnisko pasākumu kopumu.

[1] Eiropas Parlamenta un Padomes 2017. gada 12. decembra Regula (ES) 2017/2403 par ārējo zvejas flotu ilgtspējīgu pārvaldību (OV L 347, 28.12.2017., 81. lpp.).

Daļa no reformas tiesību aktu kopuma skar zvejas un akvakultūras produktu tirgu kopīgo organizāciju.

Jaunais Eiropas Jūrlietu un zivsaimniecības fonds būs finanšu instruments, kas palīdzēs īstenot KZP un zvejas un akvakultūras produktu tirgu kopīgo organizāciju.

EIROPAS PARLAMENTA LOMA

A. Kompetence

- Tiesību akti zivsaimniecības jomā: Lisabonas līgumā ir paredzēta koplēmuma procedūra (parastā likumdošanas procedūra).
- ES pievienošanās starptautiskām konvencijām par zivsaimniecību un nolīgumu slēgšana ar trešām valstīm (koplēmuma procedūra ar Padomi).

B. Loma

Lisabonas līgums ir Parlamentam piešķīris lielākas pilnvaras tiesību aktu pieņemšanā, sniedzot tam iespēju veidot KZP un uzraudzīt noteikumus, kas reglamentē ES zvejniecības un akvakultūras nozaru darbību.

Parlaments ir pieņēmis vairākas rezolūcijas par KZP reformas nepieciešamību:

- 2016. gada 12. aprīļa rezolūcija par piekrastes mazapjoma zvejas inovāciju un diversifikāciju no zivsaimniecības atkarīgos reģionos^[2]. Tajā ir ieteikts Komisijai piešķirt vislielāko nozīmi ES nerūpnieciskās piekrastes zvejas un mazapjoma zvejas sociālekonomiskajai nozīmei.
- 2017. gada 27. aprīļa rezolūcija par Kopienas tālākajos reģionos reģistrēto zvejas flotu pārvaldību^[3]. Šajā dokumentā ir iekļauti noteikumi par tālāko reģionu īpatnībām un ģeogrāfiskajiem apstākļiem un par to, lai tiktu labāk izmantotas Lisabonas līguma 349. pantā un KZP sniegtās iespējas attiecībā uz noteikumiem, fondiem un programmām ar mērķi risināt tālāko reģionu īpašās grūtības.
- 2017. gada 4. jūlija rezolūcija par zvejas tūrisma lomu zivsaimniecības nozares dažādošanā^[4]. Šajā dokumentā tiek atspoguļots ES bioloģiskās daudzveidības stratēģijas līdz 2020. gadam 4. uzdevums, proti, panākt, lai zveja kļūtu ilgtspējīga un lai uzlabotos jūru vides stāvoklis, sekmējot nozares iesaisti tādos alternatīvos pasākumos kā ekotūrisms.
- 2017. gada 24. oktobra nostāja “Kopējā zivsaimniecības politika – izkraušanas pienākuma īstenošana”^[5]. Šī rezolūcija ir saistīta ar ziņojumu par priekšlikumu Eiropas Parlamenta un Padomes regulai, ar ko groza Regulu (ES) Nr. 1380/2013 par kopējo zivsaimniecības politiku^[6]. Tajā Parlaments prasa Komisijai priekšlikumu tam iesniegt vēlreiz, ja tā šo priekšlikumu aizstāj ar citu tekstu, būtiski groza vai ir paredzējusi šo priekšlikumu būtiski grozīt.

[2]OV C 58, 15.2.2018., 82. lpp.

[3]OV C 298, 23.8.2018., 92. lpp.

[4]OV C 334, 19.9.2018., 20. lpp.

[5]OV C 346, 27.9.2018., 363. lpp.

[6][COM\(2017\)0424](https://eur-lex.europa.eu/COM(2017)0424).

- 2018. gada 12. jūnija rezolūcija par atpūtas zvejas stāvokli Eiropas Savienībā^[7]. Šajā dokumentā ir uzsvērts tas, ka ir jānodrošina, lai tiktu regulāri ievākti vajadzīgie dati par atpūtas zveju, un tas, cik liela un izšķiroša nozīme ir šo datu apmaiņai.

Irina Popescu
04/2023

[7]OV C 28, 27.1.2020., 2. lpp.

